

NOVÝ ZÁKON O ODŠKODNENÍ ZA BOLEŠŤ A SŤAŽENIE SPOLOČENSKÉHO UPLATNENIA

Peter Kováč¹, Soňa Medvedová²

¹Ústav súdneho lekárstva Lekárskej fakulty Univerzity Komenského a Fakultnej nemocnice v Bratislave,

²Katedra trestného práva a kriminológie, Právnická fakulta Trnavskej Univerzity, Trnava

Odškodňovanie za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia má osobitné miesto v komplexe nárokov osoby, ktorej bola spôsobená škoda na zdraví. Občiansky zákonník priznáva poškodenému v súvislosti s poškodením zdravia predovšetkým právo na náhradu za stratu na zárobku, stratu na dôchodku, účelné náklady spojené s liečením a v prípade smrti poškodeného aj náklady pohrebu a výživu pozostalých a jednorázové odškodnenie vytrpených bolestí a sťaženia spoločenského uplatnenia. Prednedávnom bol v Slovenskej republike prijatý zákon č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorý podstatne mení a upravuje doterajší systém odškodňovania. Autori analyzujú túto novú úpravu.

Kľúčové slová: škoda na zdraví, náhrada škody, bolestné, sťaženie spoločenského uplatnenia, Slovensko, zákonná úprava.

Via pract., 2005, roč. 2 (1): 55–58.

Odškodňovanie za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia má osobitné miesto v komplexe nárokov osoby, ktorej bola spôsobená škoda na zdraví. Občiansky zákonník (ďalej OZ) priznáva poškodenému v súvislosti s poškodením zdravia predovšetkým právo na náhradu za stratu na zárobku, stratu na dôchodku, účelné náklady spojené s liečením a v prípade smrti poškodeného aj náklady na pohreb a výživu pozostalých. Ustanovenia o nárokoch z poškodenia zdravia konkretizujú obsah § 11 OZ, ktorý zakladá právo fyzickej osoby na ochranu svojej osobnosti, najmä života a zdravia.

Ak sa budeme pridržať súdnu praxou z užívaného výkladu škody v občianskom práve, potom škodou treba rozumieť ujmu, ktorá nastala v majetkovej sfére poškodeného, je objektívne vyjadriteľná všeobecným ekvivalentom, t. j. peniazmi, a je teda napravitelná poskytnutím majetkového plnenia, predovšetkým poskytnutím peňazí. Skutočnou škodou sa chápe ujma spočívajúca v zmenšení majetkového stavu poškodeného a reprezentujúca majetkové hodnoty, ktoré by bolo treba vynaložiť, aby došlo k uvedeniu veci do predchádzajúceho stavu. Hmotná škoda znamená škodu na hmotných statkoch.

Okrem spomenutých majetkových nárokov Občiansky zákonník poškodenému v § 444 priznáva aj jednorázové odškodnenie vytrpených bolestí a sťaženia spoločenského uplatnenia. Podobne ako spomínané majetkové nároky, aj nárok na odškodnenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia je založený na poškodení zdravia subjektu právnych vzťahov. Tento nárok je však nemajetkovej povahy, nakoľko následok škodnej udalosti sa tu neprejavuje kvantifikovateľným úbytkom na majetku poškodeného, ale ako poškodenie imanentných súčastí ľudskej osobnosti – telesnej a osobnej integrity a perspektívy ďalšieho uplatnenia v spoločenskom živote.

Problematika určenia výšky nemajetkovej ujmy v jednotlivých prípadoch by bola zložitá bez určitých objektivizujúcich ukazovateľov, pomocou ktorých možno hodnotiť rozsah poškodenia chráneného záujmu. Týmto kritériom je pôvodnou vyhláškou zavedená kategorizácia vychádzajúca z charakteru, rozsahu a závažnosti poškodenia zdravia a k tomu prislúchajúceho bodového ohodnotenia stupňa poškodenia zdravia.

Postup pri odškodňovaní za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia, spôsob hodnotenia a stanovenie hodnoty bodu ako minimálneho peňažného vyjadrenia rozsahu spôsobenej škody v bývalej ČSFR aj po zmene pomerov upravovala až do 1. augusta 2004 podzákonná norma, vyhláška Federálnych ministerstiev zdravotníctva a spravodlivosti, Štátneho úradu sociálneho zabezpečenia a Ústrednej rady odborov č. 32/1965 Zb. (ďalej „vyhláška“)

Vyhláška už dlhšiu dobu nezodpovedala spoločenskej potrebe. V ČR bola federálna úprava už pred časom nahradená novou podzákonnou normou, vyhláškou č. 440/2001 Sb. V SR bola pôvodná vyhláška novelizovaná prakticky iba za účelom zvýšenia hodnoty bodu. Pôvodná hodnota jedného bodu predstavovala 10 Kčs, v r. 1981 sa zvýšila na 15 Kčs, v r. 1990 na 30 Kčs a v roku 1999 sa ustálila na 60 Sk za bod. Počas platnosti vyhlášky neboli voči spôsobu posudzovania, kategorizácii poškodení ani hodnote bodu vyslovené nijaké vážnejšie výhrady.

Vyhláška obmedzila maximálnu sumu náhrady za bolesť na 72 000 Sk a za sťaženie spoločenského uplatnenia na 240 000 Sk. Ustanovenie § 7 ods. 3, podľa ktorého „v prípadoch hodných osobitného zreteľa môže súd odškodnenie za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia primerane zvýšiť, a to i nad sumu ustanovenú“ (v § 7 ods. 1, ods. 2), ktoré založilo právo súdu prekročiť limitovanú výšku nároku sa až do roku

1989 využívalo zriedkavo. S demokratizáciou spoločnosti a liberalizáciou súdneho systému vzrástla pre poškodených aj pre ich právnych zástupcov atraktivita uvedeného ustanovenia s prihliadnutím na skutočnosť, že horná hranica pre „primerané zvýšenie nad sumu ustanovenú“ nebola určená absolútnym stropom a tento nedostatok nebolo možné nahradiť ani dovtedajšou chudobnou aplikačnou praxou v obdobných prípadoch, čo otvorilo možnosť požadovať v rámci mimoriadneho zvýšenia odškodnenia nemalé sumy. Po roku 1989 boli všeobecné súdy zaplavené týmto druhom návrhov, kde požadované čiastky v 90. rokoch minulého storočia predstavovali 10 až 30-násobok základnej sumy odškodnenia vypočítanej podľa vyhlášky. Objavili sa dokonca návrhy vo výške viac ako 500-násobku základnej sumy. Pri plošnom zhodnotení uplatnených nárokov dôvodová správa k novému zákonu súhrnne konštatuje, že uznané nároky sa neodvíjali od takých kritérií, ako sú stupeň poškodenia, profesia poškodeného, jeho veku a postavenia v spoločnosti (verejný činiteľ, lekár, športovec...) (1).

Doterajšia právna úprava odškodnenia za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia v Občianskom zákonníku ani vo vykonávacej vyhláške 32/1965 Zb. k ustanoveniam OZ nedefinuje pojmy „bolesť“ a „sťaženie spoločenského uplatnenia“. Vyhláška v § 2 uvádzala v § 2 až 4 iba pozitívne a negatívne vymedzenie situácií, v ktorých sa poskytuje odškodnenie za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia. Vo vykonávacej vyhláške č. 32/1965 príloha uvedenej vyhlášky v časti A – zásady pre hodnotenie, pre účely vyhlášky vzťahovala na obsah pojmu bolesť „...i sťaženie zdravotnej pohody, ako sú závažné psychické zmeny, poruchy nervového ústrojenstva, stavy únavy, závraty alebo iné fyzické útrapy a strasti z obmedzenia pohybu alebo bezvládnosti“. Z obsahu ustanovenia bo-

lo zjavné, že malo nadväzovať na základné pojmové vymedzenie bolesti, ktoré však v právnom poriadku absentovalo.

Z uvedených dôvodov bol prijatý zákon č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia (ďalej „zákon“), ktorý nahradil vyhlášku č. 32/1965 Zb. Zákon nadviazal na obsah zrušenej vyhlášky. Upravuje podmienky priznávania a poskytovania náhrad, vydávanie lekárskeho posudku ako nevyhnutného podkladu pre uplatnenie nároku, náležitosti posudku, zásady a sadzby pre hodnotenie miery bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia.

Poškodenie na zdraví, bolesť, sťaženie spoločenského uplatnenia

Zákon operuje rovnakým pojmovým aparátom, aký používala vyhláška z r. 1965, prínosom je snaha definovať kľúčové pojmy sústavy odškodňovania. Právny predpis priznáva nároky subjektom, u ktorých došlo k „poškodeniu na zdraví“. Zákon rozumie „poškodením na zdraví“ také poškodenie zdravia, ku ktorému došlo následkom úrazu, choroby z povolenia alebo iným poškodením zdravia. Bolesť je definovaná ako ujma spôsobená poškodením na zdraví, jeho liečením alebo odstraňovaním následkov. Sťaženie spoločenského uplatnenia chápe ako stav súvisiaci s poškodením na zdraví, ak toto poškodenie má preukázateľne nepriaznivé následky pre životné úkony poškodeného, pre uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo pre plnenie jeho spoločenských úloh.

Spôsob poskytovania náhrad

Náhrada za bolesť aj náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia sa poskytujú jednorazovo, na základe vypracovaného lekárskeho posudku. Musí byť primeraná zistenému poškodeniu na zdraví, priebehu liečenia alebo odstraňovaniu jeho následkov. Variabilita možných poškodení zdravia vylučuje, aby taxatívny výpočet druhov a foriem poškodení zdravia obsahoval každú do úvahy prichádzajúcu alternatívu. Zákonodarca s tým ráta a umožňuje pre taký prípad použiť bodovú sadzbu za iné, po stránke bolesti najviac porovnateľné poškodenie zdravia. Sťaženie spoločenského uplatnenia možno odškodniť iba v prípade, ak poškodenie na zdraví má preukázateľne nepriaznivé dôsledky pre bežné životné úkony poškodeného, pre uspokojovanie jeho životných a spoločenských potrieb alebo pre plnenie spoločenských úloh. Primárne sa zohľadňuje povaha následkov poškodenia a ich predpokladaný vývoj. Zákon kladie dôraz na kvantitatívnu stránku, vyjadrenú rozsahom, v akom sú obmedzené možnosti poškodeného uplatniť sa v spoločenskom živote oproti stavu pred poškodením zdravia. Právny predpis po-

číta aj s takou eventualitou, pokiaľ sa dôsledky poškodenia zdravia prejavujú neskôr, než boli ustálené v lekárskom posudku, a tento posudok ich nepredvídal. V danom prípade je potrebné vykonať nové posúdenie, pričom od nového bodového ohodnotenia sa odčíta bodové ohodnotenie konštatované v pôvodnom posudku.

Osobitne je hodnotené sťaženie spoločenského uplatnenia, ak vznikli následky v orgánoch alebo v končatinách, funkcia ktorých sa porušila predchádzajúcimi vrodenými alebo získanými zmenami zdravotného stavu. Pokiaľ nie je možné relevantným spôsobom zistiť vrodené a získané vady, hodnotia sa len následky, ktoré vznikli v súvislosti s posudzovaným poškodením na zdraví alebo viedli k podstatnému zhoršeniu predchádzajúcich zmien zdravotného stavu. Ak nemožno stav zmien zdravotného stavu pred posudzovaným poškodením na zdraví presne zistiť, nesmie pri hodnotení sťaženia spoločenského uplatnenia počet bodov prekročiť tri štvrtiny ustanovenej sadzby.

Výška náhrady, dohoda o vyrovaní

Pre stanovenie výšky náhrady za bolesť, ako aj náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia zákonodarca zachoval zaužívaný bodový systém hodnotenia vylepšený o možnosť veľmi pružnej automatickej valorizácie hodnoty bodu. Predchádzajúca vyhláška č. 32/1965 Zb., ako aj česká úprava vo vyhláške č. 440/1999 Sb. hodnotu bodu stanovovala absolútnym číslom. Takýto prístup nevyhnutne viedol k pravidelným novelizáciám vyhlášky iba za účelom zvýšenia hodnoty bodu.

Zákon viaže hodnotu bodu na sumu zodpovedajúcu 2% priemernej mesačnej mzdy zamestnanca v hospodárstve SR zistenej Štatistickým úradom SR za kalendárny rok predchádzajúci roku, v ktorom došlo k poškodeniu na zdraví. Vyčíslená výsledná suma sa zaokrúhli na celé desiatky korún smerom nahor a predstavuje výšku náhrady za jeden bod. Na základe § 5 ods. 4 zákona je Ministerstvo zdravotníctva SR (ďalej len „ministerstvo“) povinné opatrením najneskôr do 30. apríla príslušného kalendárneho roku ustanoviť aktuálnu hodnotu bodu. Určenie výšky náhrady v nadväznosti na priemernú mesačnú mzdu zamestnanca v hospodárstve SR predstavuje objektívny spôsob valorizácie. Oznámenie o vydaní opatrenia, ktoré stanoví výšku náhrady zodpovedajúcu jednému bodu pre príslušný kalendárny rok („hodnota bodu“), sa uverejňuje v Zbierke zákonov SR. V súčasnosti predstavuje hodnota bodu určená Štatistickým úradom sumu 287,30 Sk.

Na rozdiel od predchádzajúcej úpravy zákon priamo nestanovil pevným maximom hornú hranicu pre odškodnenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia. Limit je nepriamo vyjadrený súčtom bodov za jednotlivé druhy poškodenia

zdravia uvedené v prílohe. Pri ohodnotení najťažších poranení a najťažších následkov je možné dosiahnuť súčet na úrovni približne 11 520 bodov, čo zodpovedá pri hodnote jedného bodu 287,30 Sk sume 3 268 224 Sk. Zo zákona ďalej vyplýva, že podľa § 5 ods. 5 možnosť zvýšiť náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia najviac o 50%, ak ide o prípad hodný osobitného zreteľa. Exemplárne sa ako prípad hodný osobitného zreteľa uvádza uznanie invalidity podľa § 70–73 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Predmetným ustanovením zákonodarca nepriamym nástrojom stanovil hornú hranicu odškodnenia, ktorá v súčasnosti predstavuje 4 902 336 Sk. Stropné hodnoty pre odškodnenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia budú automaticky podliehať valorizácii v závislosti od hodnoty bodu.

Možnosť zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia predstavuje dohoda o vyrovaní. Jej cieľom je predísť zbytočným súdnym sporom. **Poskytovateľ náhrady** (týmto pojmom zákon označuje osobu, ktorá je povinná poskytnúť náhradu, pôvodcu škodnej udalosti) a **poškodený** (t. j. osoba, ktorá utrpela škodu na zdraví) môžu uzatvoriť dohodu o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia aj nad výšku náhrady ustanovenú na základe zákona lekárskeho posudkom. Výška takéhoto zvýšenia je obmedzená sumou ustanovenou v § 5 ods. 5, teda zvýšením o 50% v porovnaní s ohodnotením v lekárskom posudku. Ak však ide o náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia z povinného zmluvného poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla podľa zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov, dohodu s poškodeným môže uzatvoriť iba poisťovateľ alebo Slovenská kancelária poisťovateľov. Dohoda o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia musí mať podľa § 6 ods. 2 zákona obligatórne písomnú formu.

Lekársky posudok a jeho náležitosti

Lekársky posudok, na základe ktorého sa poskytuje odškodnenie za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia (ďalej len „posudok“) má podľa § 8 ods. 3 zákona písomnú formu. O jeho vypracovanie môže požiadať poškodený. So súhlasom poškodeného môže o vypracovanie posudku požiadať aj fyzická alebo právnická osoba, ktorá za poškodenie zdravia zodpovedá, alebo poskytovateľ náhrady, ktorý nemusí byť vždy totožný so zodpovedným subjektom. Inými žiadateľmi o spracovanie posudku budú najčastejšie poisťovne. Viazanosť oprávnenia iných osôb požiadať o vypracovanie posudku na súhlas poškodeného rešpektuje zvláštny právny režim informácií o zdravotnom stave a predstavuje pozitívnu zmenu v právnej úprave.

Vypracovaný posudok sa doručí vždy poškodenému, a to aj v prípade, ak o jeho vypracovanie žiadala iná osoba s jeho súhlasom. Posudok sa doručuje aj lekárovi, s ktorým má poškodený uzatvorenú dohodu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti.

Vypracovanie posudku prichádza do úvahy, keď zdravotný stav poškodeného z lekárskeho hľadiska možno považovať za ustálený. Ak ide o posúdenie sťaženia spoločenského uplatnenia, vydáva sa posudok spravidla až po uplynutí jedného roka od poškodenia na zdraví. To nevyklučuje skoršie vydanie posudku, pokiaľ je predpoklad, že zdravotný stav sa už ustálil a nebude sa zhoršovať ani zlepšovať.

Posudok podľa § 7 ods. 1 v spojení s § 2 ods. 2 písm. d) spracúva lekár, ktorý naposledy liečil poškodeného v súvislosti s poškodením na zdraví. Ak sa jedná o poškodenie zdravia, ktoré je chorobou z povolania, lekár musí byť špecialista v odbore klinické pracovné lekárstvo a klinická toxikológia, a súčasne musí byť pracovníkom príslušného oddelenia alebo kliniky zdravotníckeho zariadenia. Posudok vydáva zdravotnícke zariadenie, kde pôsobí lekár, ktorý ho vypracoval. Povinné potvrdenie posudku primárom alebo prednostom sa vyžaduje v prípade, že hodnotenie rozsahu následkov presiahne 200 bodov a ide o posudok vypracovaný lekárom zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti.

Pre praktickú realizáciu spracovania posudku je dôležitá povinnosť zdravotníckych zariadení, v ktorých sa poškodený liečil, poskytnúť posudzujúcemu lekárovi zdravotnú dokumentáciu. Doteraz bola táto povinnosť uložená len vyhláškou, čo nebolo v súlade s čl. 13 Ústavy SR a nemalo oporu ani v zákone č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti.

Zdravotníckemu zariadeniu sa ponecháva právo stanoviť formu sprístupnenia v súlade so svojimi zvyklosťami (predpoklad je, že bude využívať také spôsoby, ktorými bude eliminovať náklady s tým súvisiace). Dokumentáciu môže zariadenie sprístupniť posudzujúcemu lekárovi vo vlastných priestoroch na preštudovanie. Dokumentáciu možno sprístupniť aj vo forme výpisu zo zdravotnej dokumentácie (§ 16 ods. 11 a 12 zákona č. 277/1994 Z. z.) alebo overenej fotokópie zdravotnej dokumentácie (3).

Pre prípad pochybností o správnosti hodnotenia bolestného alebo sťaženia spoločenského uplatnenia môže poškodený, škodca alebo poskytovateľ náhrady požiadať znalca o vypracovanie znaleckého posudku podľa nového zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch.

Formálne náležitosti posudku ustanovuje § 8 ods. 1. zákona. Posudok musí obsahovať:

- meno, priezvisko, dátum narodenia, adresu trvalého pobytu alebo prechodného pobytu a povolanie poškodeného,

- dátum vzniku poškodenia na zdraví; ak ide o chorobu z povolania, dátum priznania choroby z povolania,
- miesto, kde vzniklo poškodenie na zdraví,
- čísla položiek, podľa ktorých sa hodnotila bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia,
- určenie diagnózy,
- hodnotenie v bodoch a zdôvodnenie,
- celkový počet bodov.

Nevyhnutným atribútom posudku je kontrolovateľnosť. Z posudku musí byť zrejme, na základe akých skutočností posudzujúci lekár dospel k celkovému počtu bodov. Vzor posudku je ustanovený v prílohe č. 2 zákona.

Zásady hodnotenia bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia

Hodnotenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia vykonáva lekár podľa sadzieb v prílohe č. 1 zákona, ktorá je prevažne identická s prílohou vyhlášky č. 32/1965 Zb. Pri hodnotení bolesti sa vždy hodnotí akútna fáza bolesti. V prípade chorôb z povolania sa takisto, ako pri odškodňovaní bolesti hodnotí ich akútna fáza, pokiaľ príloha zákona neurčuje inak. Pri určovaní bodového hodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia sa hodnotí závažnosť poškodenia na zdraví a predpokladaný vývoj následkov. Pri odškodňovaní sťaženia spoločenského uplatnenia pri chorobách z povolania sa vzťahuje na chronickú formu ochorenia, pokiaľ príloha zákona neurčuje inak.

V prílohe je často ustanovené hodnotenie bolesti bodovým rozpätím. Hodnotenie bolesti závisí na rozsahu a spôsobe poškodenia zdravia, jeho závažnosti a priebehu liečenia vrátane náročnosti liečenia a vzniknutých komplikáciách. Pri ľahšom alebo kratšom priebehu liečenia bolesti sa použije počet bodov pri dolnej hranici rozpätia, pri ťažšom alebo dlhšom priebehu liečenia sa použije počet bodov pri hornej hranici. Pri bolestiach v dôsledku popálenín sa prihliada v rámci rozpätia bodov na ich umiestnenie a pôvod. Ak je sadzba bodového hodnotenia za sťaženie spoločenského uplatnenia ustanovená rozpätím bodov, pri hodnotení sa zohľadňuje aj to, do akej miery jednotlivé následky spolu súvisia alebo sú už v sebe obsiahnuté. Perspektíva priaznivého vývoja vzhľadom na intenzitu alebo trvanie následkov posúva počet bodov na dolnú hranicu rozpätia.

Hodnotenie bolesti možno zvýšiť najviac na dvojnásobok ustanovenej sadzby pri súbehu zvýšení, pokiaľ:

- došlo k infekcii rany s výnimkou tetanu; bodové hodnotenie bolesti možno zvýšiť len v súvislosti s ranou, ktorej čas liečenia sa infekciou predžil
- poškodenie na zdraví vyžadovalo bolestivejší spôsob liečenia alebo pri liečení nastali komplikácie

- povaha poškodenia na zdraví si vyžiadala operačný výkon, pričom za operačný výkon sa nepovažuje injekcia, punkcia kĺbu, hrudníka a abscesu, infúzia a transfúzia; toto zvýšenie sa nevzťahuje na operačný výkon, ak je zahrnutý v sadzbe pre príslušné poškodenie na zdraví.

Bodové hodnotenie za sťaženie spoločenského uplatnenia môže posudzujúci lekár primerane zvýšiť až na dvojnásobok, vzhľadom na obmedzenie alebo stratu možnosti poškodeného uplatniť sa v živote a v spoločnosti, ktorú mal vo veku, v ktorom utrpel poškodenie na zdraví. Ak následky možno napraviť alebo zmierniť jednoduchým a bežným lekárskeým výkonom, posudzujúci lekár odporučí poškodenému takýto výkon. V takom prípade musí posudzujúci lekár pri hodnotení prihliadať aj na stanovisko poškodeného k odporúčanému zákroku.

V porovnaní s predchádzajúcou vyhláškou je možnosť zvýšiť bodové ohodnotenie bolesti zúžená. Pre hodnotenie neúplných zlomenín, pokiaľ nie sú uvedené v prílohe zákona sa použije rovnako ako v predchádzajúcej úprave skrátenie hodnotenia až o jednu tretinu. Zákon podobne ako česká vyhláška č. 440/2001 Z. z. upúšťa od znižovania hodnotenia ďalších položiek o jednu štvrtinu pri odškodnení bolesti a o jednu polovicu pri hodnotení sťaženia spoločenského uplatnenia pri súbehu viacerých poškodení zdravia. Pri hodnotení sa takého poškodenia sčítavajú bez krátenia, súčet však nesmie prekročiť hodnotu odškodnenia za úplnú anatomickú alebo funkčnú stratu orgánu či končatiny. Podobne sa nehodnotí poškodenie zdravia, ktoré je už svojimi znakmi obsiahnuté v položke iného poškodenia zdravia.

Pre použitie zákona je rozhodujúci moment vzniku poškodenia zdravia. Uplatnením prechodných a záverečných ustanovení na hodnotenie bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia v dôsledku úrazu a iného poškodenia na zdraví, ktoré bolo spôsobené pred 1. augustom 2004, sa použijú dovtedajšie predpisy, teda vyhláška č. 32/1965 Zb.

Vybrané špecifiká poskytovania náhrady za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia

V slovenskom právnom poriadku je odškodnenie za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia súčasťou viacerých právnych predpisov, ktoré vo svojich ustanoveniach súvisiacich s náhradou za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia odkazujú na aplikáciu osobitného právneho predpisu. (4) Tým je v súčasnosti zákon č. 437/2004 Z. z. o odškodnení za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia.

Nepochybne najčastejšie uplatnenie bude nový zákon nachádzať ako vykonávací predpis k príslušným ustanoveniam Občianskeho

zákonníka o náhrade škody a inej ujmy spôsobenej škodnou udalosťou. Normy Občianskeho zákoníka sú smerodajné aj pri rozhodovaní o nároku poškodeného v adhéznom konaní, ktoré je pri splnení zákonných predpokladov neoddeliteľnou súčasťou trestného konania.

Subsidiárna forma odškodnenia obetí násilných trestných činov upravená zákonom č. 255/1998 o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi, priznáva nárok na odškodnenie od štátu, prostredníctvom príslušného ministerstva, osobám poškodeným na zdraví v dôsledku násilného trestného činu. Podľa § 4 ods. 1 zákona sa na výpočet odškodnenia použijú primerane ustanovenia príslušných predpisov, t.j. pri nárokoch na náhradu bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia aj zákona č. 437/2004 Z. z. Na odškodnenie nie je právny

nárok a ustanovenia tohto právneho predpisu sa využívajú iba podporne v zákonom stanovených prípadoch, pokiaľ nárok poškodeného je preukázaný, ale z nejakých dôvodov nemohol byť priznaný v trestnom konaní alebo v občianskom konaní, resp. nebol uspokojený.

Z hľadiska aplikácie zákona č. 437/2004 Z. z. je zaujímavou anomáliou zákon o č. 385/2002 Z. z. o sudcoch a prísediacich a zákon č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych

čakateľoch prokuratúry. Tieto právne predpisy priznávajú sudcovi, ktorý utrpel úraz v dôsledku trestného činu spáchaného inou osobou pre výkon funkcie sudcu alebo v dôsledku konania, ktoré smerovalo proti výkonu funkcie sudcu, ako aj prokurátorovi, za úraz (škodu na zdraví), utrpenu v dôsledku trestného činu inej osoby smerujúceho proti výkonu funkcie prokurátora, náhradu za bolesť najmenej v dvojnásobnej výške vypočítanej podľa zákona 437/2004 Z. z.

Literatúra

1. Dôvodová správa k zákonu č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia. Dostupné na URL http://www.nrsr.sk/appbin/Tmp/tlac_0613-sprava.rtf. Prístupné dňa 1. 7. 2004.
2. Drogonec J. Ústava Slovenskej republiky. Komentár k novelizácii ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. Heuréka Šamorín, 2001. ISBN 80-968567-0-7. s. 40.
3. K tomu pozri § 16 zákona č. 277/1994 Z. z. o zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov.
4. Napr. zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, z. č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, z. č. 255/1995 Z. z. o odškodňovaní obetí poškodených násilnými trestnými činmi, z. č. 385/2002 Z. z. o sudcoch a prísediacich, z. č. 154/2001 Z. z. o prokurátoroch a právnych čakateľoch prokuratúry.

Viete, o čom sa rozpráva profesor patofyziológie s profesorom psychiatrie?

Hulín I., Žucha I.: Rozhovory
(Faber, Bratislava 2005, 195 s.)

Profesori Lekárskej fakulty UK v Bratislave, Ivan Hulín a Ivan Žucha, napísali útlú knižku, ktorá neprekvapuje čitateľa rozsahom, ale svojím obsahom. Knižka vznikla, podľa toho, ako to autori v doslove a v dodatku k doslovu vysvetľujú, ako písané dialógy. Práve preto ide o rozhovory a nie o voľné rozprávanie. Autori si taktó vytvorili väčšiu voľnosť pre odpovede alebo zaujaté stanoviska. Otázky kladie profesor Hulín a odpovedá profesor Žucha. Z textu však nie je celkom jasné, kto kladie otázky a kto odpovedá. Otázky profesora Hulína sú často stanoviskami k nejakému problému a nemajú povahu otázky. Profesor Žucha na niektoré „vstupy“ reaguje a niektoré ponecháva nedopovedané. Táto skutočnosť nepôsobí nesúrodne, naopak, ponecháva priestor pre čitateľa domýšľať nastolené problémy.

Začítať sa do tejto knihy neznamená nájsť nejaké ozvláštnené situácie alebo prekvapujúce obsahy. Rozhovory sa týkajú niekedy neuveriteľne všedných situácií. Inokedy sú náročným rozborom takých skutočností, pre ktoré je asi potrebná nejaká „príprava“. Čítanie Rozhovorov je veľmi zaujímavé pre pohľady, ktoré nútia čitateľa konfrontovať vlastné názory a predstavy s názormi autorov.

Útla knižka – Rozhovory – dvoch rovesníkov, pútnikov životom, učiteľov LFUK v Bratislave je o sebe, o ľuďoch, o veciach, o vzťahoch a mnohom inom. Budujú na Kafkovej rozličnosti pohľadov: Pohľad malého chlapca, ktorý musí natiahnuť krk, aby ako tak videl jablko na doske stola a pohľad domáceho pána, ktorý jablko vezme a jednoducho ho podá spoločníkovi pri stole. Autori nechcú podaromnici míňať nielen svoj, ale ani náš čas.

Knihu som dostal do rúk so slovami „to ľahko za noc prečítaš“. Nuž čítam. Už prvú noc vidím, že to budú dni a noci! O čom môžu hovoriť kolegovia a rovesníci, pochádzajúci z tak rozdielneho prostredia, ktoré umožňuje Kafkovu „rozličnosť pohľadov“? Hovoria vskutku medzi sebou o sebe, či hovoria o nás? O našom detstve? O nás kolegoch? O nás spolužiakoch? O nás občanoch tohto štátu? Nenastavujú aj nám zrkadlo pri neraz krutom obnažení vlastných pocitov, myšlienkových pochodov a vnútorných neistôt? V protiklade k záplave chudoby ducha, samofúbosti a bezbrehej duševnej prázdnoty, v protiklade k samooskudzaniu, aj k budovaniu vlastných pamätníkov (často „budovateľom“ vlastnoručne deformovaných či falšovaných) naznačujú, že tiež človek netrénovaný vo filozofii, vo fyzike a matematike, v medicíne a v teológii si môže cibriť vlastného ducha, teda hodnotu dnes skôr zaznávanú ako ctenú.

O čom debatuje „teoretik“, profesor patologickej fyziológie a kliník, profesor psychiatrie? Nuž o prostých veciach! O rozumnosti a nerozumnosti, o minulosti a prítomnosti, taktiež o myšlienkovom experimente, o vedomí a motivácii, o osude a osudovosti, o bilancovaní, o udalostiach v jednom týždni, o našich danostiach chápať vzťahy, o Dostojevskom, o paradoxoch a o mnohom inom. Nie je možné v celej šírke opísať všetky témy, ktorými sa Rozhovory zaoberajú. Uvediem aspoň také, ktoré ma za-

ujali osobitne: jubileá, žiaci a ich učители, prednostovia ústavov alebo kliník a ich následníci, voľby, sloboda, vedecká pospolitosť a jej príslušníci, „vek zneužitia“, interpretácia vlastnej skúsenosti.

Ak pochytím knihu opäť v bezsennej noci do ruky v snahe nájsť riešenie vnútornej neistoty vyplývajúcej z veku (aj tým sa Rozhovory zaoberajú), obávam sa, že zistím iné priority. Čitateľ nemusí s témou rozhovorov, aj s ich riešením súhlasiť. Debatéri v Rozhovoroch akoby sa držali Kafkovho – „jestvuje cieľ, ale nie cesta, to, čo nazývame cestou je váhanie“. Čitateľ môže v knihe nájsť seba. Nie je to však o ňom, je to o nás všetkých, je len vecou nášho vedomia, do akej miery si to pripustíme.

Knižku nie je potrebné čítať súvislo alebo naraz, od začiatku do konca. Do knižky sa možno „začítať“ a potom ju odložiť. To sa podarí každému, kto to skúsi. Ťažšie je však myšlienkovy sa odpútať od obsahu knižky, od toho, o čom sa v nej hovorí. Myslím si, že je to knižka pre uvažujúcich ľudí. Najmä pre tých, ktorí sú unavení lavínou správ a informácií najrôznejšieho druhu. Toto je knižka o inom.

Pre študentov môže byť táto knižka veľmi cenná aj preto, že umožňuje nahliadnuť do duše vysokoškolských profesorov, ktorí nehovoria „spoznať katedry“. Vyslovujú vlastné názory na skutočnosti, ktoré sú súčasťou nášho života – života každého človeka.

Nech by som sa akokoľvek usiloval priblížiť knižku, nepodarí sa mi to. Každý čitateľ bude jej obsah vnímať z pozície vlastného života, vlastných skúseností, z pozície vlastnej hierarchie životných hodnôt. Môžem iba odporučiť nie povrchné prečítanie, ale prečítanie a premyslenie prečítaného. Pri takomto prístupe je knižka mimoriadne nadrozmerným prostriedkom pre obohatenie a upresnenie vlastných názorov. Ak čitateľ nesúhlasí, utvrdzuje si vlastný, iný názor. Myslím si, že o to autorom išlo. Keby som písal vlastné detailné stanoviská k obsahu knižky, priniesol by som asi iný pohľad, môj pohľad. To nechcem. Myslím si, že čitateľ by mal čítať knižku s odporúčaním, ale bez návodu a bez dovysvetľovaní inými, ktorí už knižku prečítali. Toto je moje stanovisko.

Možno zatúžite po prečítaní knižky tak ako ja, kúpiť a darovať ďalšiu svojmu blízkeму. Ja som tak urobil. Odvtedy sa spolu rozprávame o skutočnostiach, ktoré sú iné ako lavína bezduchých fráz, pred ktorými si niekedy nedokážeme a inokedy ani nemôžeme zapchať uši. Nechcem nikoho ovplyvniť mojim názorom. Ak si knižku prečítate, určite pochopíte že ju iba odporúčam a nekomentujem jej vzácny obsah.

Autorom s hlbokou úctou ďakujem za to, že sa podujali v Rozhovoroch „zverejniť“ vlastné názory a stanoviská, o ktorých nepochybujem, že sú úprimné. Tým, ktorí by chceli „prinášať“ krivooké poznámky – ako to teraz býva – si dovoľujem odporučiť, aby napísali inú knižku, v ktorej by boli ich názory, nie poznámky. Možno by tak mohla vzniknúť veľmi pekná edícia.

A čo je na knižke negatívne? Negatívne je to, že knižka neobsahuje tie rozhovory autorov a ďalších osobností, ktoré tvoria obsah knižky – Hulín I. et al.: Úvod do vedeckého bádania (2. diel), ktorá vyšla v rovnakom čase ako Rozhovory.

prof. MUDr. Ján Jakubovský, DrSc., patológ